

845
0-49

OYGUL BILAN
BAXTIYOR

5-9-SINF

HAMID

OLIMJON

MAKTABDAN TASHQARI O'QISH

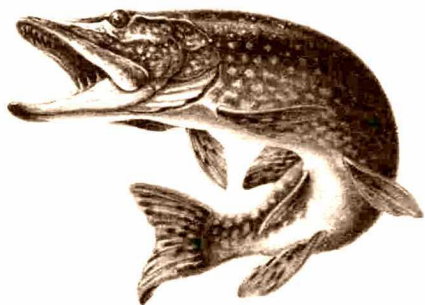
Kitob shu yerda ko'rsatilgan muddatdan
kechiktirilmagan holda topshirilishi shart

Oldingi foydalanishlar miqdori _____

4. 11. 2013

актёр
в о м у

автор

OYGUL BILAN
BAXTIYOR

HAMID OLIMJON

502

JIZZAX VILOYAT AQBO'OT-KUTUBXONA MARKAZI		
INV №	55666	
3	06	2019

YANGI ASR AVLODI
TOSHKENT
2017

UO'K: 821.512.133-1

KBK: 84(50)6

O – 49

Olimjon, Hamid

Oygul bilan Baxtiyor: ertak-dostonlar. Hamid Olimjon. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017. – 112 b.

ISBN 978-9943-27-988-9

«Maktabdan tashqari o'qish» ruknida nashrga tayyorlangan mazkur kitobga baxt va shodlik kuychisi – Hamid Olimjonning eng mashhur uch dostoni – “Oygul bilan Baxtiyor”, “Zaynab va Omon”, “Semurg‘, Parizod va Bunyod” kiritildi. Har uchala ertak-dostonda yoshlik shijoati, muhabbat tuyg‘ulari, mardlik va jasorat jonli tasvirlarda ifodalanadi. So‘zining ravonligi sabab o‘quvchi asarlarni nafaqat o‘qiydi, balki uni yod olishga, atrofida qilarga aytib berishga harakat qiladi.

UO'K: 821.512.133-1

KBK: 84(50)6

ISBN 978-9943-27-988-9

© H.Olimjon, «Oygul bilan Baxtiyor». «Yangi asr avlodi», 2017-yil.

SHODLIK, BAXT VA VATANPARVARLIK KUYCHISI

Shodlik va baxt kuychisi, iste'dodli shoir, dramaturg, olim, davlat va jamoat arbobi Hamid Olimjon 1909-yilning 12-dekabrida Jizzax shahrida dunyoga kelgan. Narimonov nomidagi boshlang'ich maktabni tugatgach, dastlab Samarqand pedagogika bilim yurtida (1923 – 1926), keyin O'zbek Pedakademiyasida (1926 -1931) tahsil olgan.

Hamid Olimjon ijodi uning talabalik yillaridan boshlangan. «Ko'klam» nomli ilk she'riy to'plami 1929-yilda nashr etilgan bo'lsa, shundan keyin «Olov sochlar», «O'lim yovga», «Poyga» kabi she'riy to'plamlari nashr etiladi.

Hamid Olimjon she'rlarida vatanparvarlik, odamiylik hamda muhabbat mavzulari yetakchilik qiladi.

Hamid Olimjon tarjimonlik borasida ham o'zbek adabiyotiga salmoqli ulush qo'shgan. L.N.Tolstoy, M.Gorkiy, A.S.Pushkin, V.Mayakovskiy, M.Lermontov, A.Serafimovich, T.Shevchenko, A.Korneychuk, N.Ostrovskiy asarlarini Hamid Olimjon tarjimasida mutolaa qilar ekan, o'quvchi shoirning mahorat va iste'dodidan bahramand bo'ladi.

Xalq og'zaki ijodining milliy qahramonlik asari bo'lgan «Alpomish» dostoni ilk bor Hamid Olimjon tomonidan nashrga tayyorlanib, chop etilgan (1938).

Hamid Olimjon 1939 yildan to umrining oxirigacha O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasiga rahbarlik qilgan.

U o'zining «Daryo kechasi», «Chirchiq sohillarida», «O'lka», «Baxt» to'plamlari, «Ikki qizning hikoyasi», «Oygu

bilan Baxtiyor», «Zaynab va Omon», «Semurgʻi» kabi qator dostonlarini davrning ilgʻor gʻoyalariga bagʻishladi.

«Jangchi Tursun», «Roksananing koʻz yoshlari» nomli balladalarida ham aynan vatanparvarlik va fidoyilik gʻoyalari ilgari surilgan.

Ikkinchi Jahon urushining olovli yillarida uning «Muqanna» nomli sheʼriy dramasi yaratildi. Va bu asar oʻzining maʼnaviy boyligi bilan milliy dramaturgiyamizda oʻz oʻrniga ega asarlar sirasiga kiradi.

Hamid Olimjon 1944-yilda avtomobil halokati sabab juda erta – 35 yoshida vafot etgan.

Uning boy adabiy merosi yillar davomida oʻzbek kitobxonlari uchun sevimli manba boʻlib qoladi.

Muharrirdan

OYGUL BILAN BAXTIYOR

I

Bolalik kunlarimda,
Uyqusiz tunlarimda,
Ko'p ertak eshitgandim,
So'ylab berardi buvim.
Esimda o'sha damlar:
O'zi uchar gilamlar,
Tohir-Zuhra, Yoriltosh,
Oyni uyaltirgan qosh.
O't bog'lagan qanotlar,
Beqanot uchgan otlar.
Baxtiyor bilan Oygul,
Qiz bo'lib ochilgan gul.
So'ylaguvchi devorlar,
Bola bo'p qolgan chollar...
Buvimning har qissasi,
Har bir qilgan hissasi,
Fikrimni tortar edi,
Havasim ortar edi.
Tinglar edim betinim,
Uzun tunlar yotib jim.
Seza olardim kuchin,
Ko'pi yolg'on, ko'pi chin.
Ammo Oygul-Baxtiyor
Ertagini u takror,
Qilar edi har kechin.

II

Jambil degan tomonda
Juda qadim zamonda
Qullar isyon qildilar.
Jangga kirib qo'shinlar
Urushib oy-u kunlar
Dunyoni qon qildilar.
Tinchlik tugab och elda
Mamlakat qoldi selda.
Dahshat ichra yonib xon
Har tomon qildi farmon.
To'xtamay dovul qoqdi
Maydonlarga o't yoqdi.
O'z holiga qilib or
Tikib qator-qator dor.
Ko'zlariga to'lib qon
Zambaraklar bo'shatdi.
Tani zaharga botdi.
Jambil eli ko'p zamon
To'polon bo'lib yotdi.
Bir g'azab ichra joni
Jambilning zolim xoni
Kechar elning qonida.
Qullarning isyonida
O'tardi oy-u kunlar
Qonga g'arq bo'lib tunlar.
Chayqar og'riq boshini
Ochlar to'kib yoshini
Olishardi kun-u tun.
Yalang'ochlar ham bugun
Berardi maydonda jon –
Talab qilib haq va non.
Aslo qo'rqmay o'limdan
O'ch olardi zulmdan;

Sira qilmay andisha
Chopardi qo'lda tesha;
Birovi ushlab kasov
Savalardi kelsa yov.
Boltasi bor birining –
O'lim kelmas unga teng.
Agar duch kelsa shu
Ag'darardi bo'lsa tog'.
Cho'ri bo'lgan otinlar
Qul atalgan xotinlar;
Kumushday oppoq soqol
Ko'kragini bosgan chol
Yosh go'daklar, juvonlar
Navqiron pahlavonlar
Jon olardi berib jon.
Va qancha-qancha qurbon
Yotar edi qoq yerda
Tanlari burda-burda.
O'tib yuzlab-minglab yil.
Munday tarixni Jambil
Ko'rmagandi umrda...

III

Isyonchi keksa Darxon
Qullarga boshliq edi.
Qizi Oygul yutar qon
Ko'zlari yoshlik edi.
Ota-bola ikkovlon
Qullar uchun berib jon
Xonni o'ldirmoq uchun
Ko'tarib elning kuchin
Kezardilar isyonda
Ming alam, ming fig'onda
Isyon bostirilgan kun

II

Jambil degan tomonda
Juda qadim zamonda
Qullar isyon qildilar.
Jangga kirib qo'shinlar
Urushib oy-u kunlar
Dunyoni qon qildilar.
Tinchlik tugab och elda
Mamlakat qoldi selda.
Dahshat ichra yonib xon
Har tomon qildi farmon.
To'xtamay dovul qoqdi
Maydonlarga o't yoqdi.
O'z holiga qilib or
Tikib qator-qator dor.
Ko'zlariga to'lib qon
Zambaraklar bo'shatdi.
Tani zaharga botdi.
Jambil eli ko'p zamon
To'polon bo'lib yotdi.
Bir g'azab ichra joni
Jambilning zolim xoni
Kechar elning qonida.
Qullarning isyonida
O'tardi oy-u kunlar
Qonga g'arq bo'lib tunlar.
Chayqar og'riq boshini
Ochlar to'kib yoshini
Olishardi kun-u tun.
Yalang'ochlar ham bugun
Berardi maydonda jon –
Talab qilib haq va non.
Aslo qo'rqmay o'limdan
O'ch olardi zulmdan;

Sira qilmay andisha
Chopardi qo'lda tesha;
Birovi ushlab kasov
Savalardi kelsa yov.
Boltasi bor birining –
O'lim kelmas unga teng.
Agar duch kelsa shu
Ag'darardi bo'lsa tog'.
Cho'ri bo'lgan otinlar
Qul atalgan xotinlar;
Kumushday oppoq soqol
Ko'kragini bosgan chol
Yosh go'daklar, juvonlar
Navqiron pahlavonlar
Jon olardi berib jon.
Va qancha-qancha qurbon
Yotar edi qoq yerda
Tanlari burda-burda.
O'tib yuzlab-minglab yil.
Munday tarixni Jambil
Ko'rmagandi umrda...

III

Isyonchi keksa Darxon
Qullarga boshliq edi.
Qizi Oygul yutar qon
Ko'zlari yoshlik edi.
Ota-bola ikkovlon
Qullar uchun berib jon
Xonni o'ldirmoq uchun
Ko'tarib elning kuchin
Kezardilar isyonda
Ming alam, ming fig'onda
Isyon bostirilgan kun

Darxonni qilib tutqun
Saroyga keltirdilar.
Yasov tortib qo'shinlar
Savlat bilan turdilar.
So'ng zolim xonga ular
Tanitdilar Darxonni:
«Shu boshlagan isyonni
Shudir Darxonning o'zi
Mana bu Oygul qizi...
Tikilardi zolim xon.
Tikilar edi Darxon.
Yondirguday jahonni
Qul qilg'uday har jonni
O't bor edi ko'zida
Zo'r talvasa yuzida
Va xon tashlab ko'z qirin
So'radi birin-birin:
«Qani so'ylagil Darxon
Ne foyda berdi isyon?
Kimlar o'ldi, kim omon?»
Darxon so'z boshlab dedi:
«Men va qizimdan boshqa
O'lmagan qul qolmadi
Kirib shunchalik yoshga
Ko'rmovdim shuncha qonni
Shuncha zor-u fig'onni.
El xon-u monin butkul
Sen o't yoqib etding kul.
Jambil edi bir bo'ston
Qilding uni go'riston
Senday qonxo'r zolimdan
Qolmasin deb birar zot
Bosh ko'tardik zulmdan
Bo'lmoqchi edik ozod.

Lekin bu gal bo'lmadi
Ammo tilak o'lmadi:
Bir kun sani yiqarmiz
Va qabrga tiqarmiz».
Xon qovog'ini uydi
Bulutlar yomg'ir quydi
Yalang'ochlab qilichni
Qulning bo'yniga soldi.
Boshi ketgan qush kabi
Darxon tipirlab qoldi
Yerlar qonga bo'yaldi.

IV

Imo qildi zolim xon
Saroy bo'sh qoldi shu on.
Qulning go'zal qiziga
Yaqin keldi.
Yuziga
O'lgudayin tikildi.
Qizning oldida bu xirs
Ko'rsatib yovvoyi hirs
Yerga qadar bukildi,
Ko'zida hiyla kuldi:
«Cho'ri qiz, endi menga
Xotin bo'larsan», dedi.
«Hashamatli saroyda
Otin bo'lursan», dedi.
Qiz jivirlab badani –
«Sevmayman, – dedi, – sani.
Yo'q.
Bo'lmasman o'ylama.
Bunday so'zni so'ylama.
Sen otamdan ayirding
Qanotimni qayirding.

Qo'zg'olon qilib o'lgan
Shuncha qullar nomidan
Nafratim bordir sanga.
O'zing o'ylab ko'r tanga:
Sen odam emas-ku san
Hayvondan ham past-ku san
Xotin bo'lmasman aslo.
Kelsa boshimga balo
Uni sendan ko'rarman.
Doim qarg'ab yurarman.
Taqdirim yor bo'lsa-yu
Fursat qulay kelsa-yu
Seni agar o'ldirsam
Taningga xanjar ursam,
Dunyoda eng baxtiyor
Odam bo'lardim nomdor».
Zolim xon xo'p tutaqdi
G'azab o'tida oqdi.
Quturib qahri keldi.
Ilonday zahri keldi
Jahliga chidolmayin
Hech so'z deya olmayin
Jallodlarni chaqirib
Yirtqichlarcha baqirib
Undan o'chini oldi
Qizni zindonga soldi
Bir yomon o'yga toldi.

V

Zolim xon saroyida
Keksa bir qul bor edi.
Kuni o'tar qayg'uda
Har narsadan xor edi.
Uni derdilar Tarlon.
O'ldirilganda Darxon
Toqati hech qolmadi
Aslo chiday olmadi.
U qaynagan qonini
Faryod chekkan jonini
Qo'ymoqqa topmadi joy.
Xira bo'ldi ko'kda oy
U go'yo bir buyuk tog' –
Yuzida ming yillik dog'.
Chunki zindon tagiga
Tashlangan bizning Oygul.
G'ash solar yuragiga
Azoblar uni butkul.
Bu zolim xon Oygulni
O'ldirar deb albatta
Qayg'usi edi katta.
Axir u topdi yo'lni:
Uyquga ketganda xon
Oygulni qutqarmoqqa
Qattiq qasd qilib Tarlon
Yo'l soldi zindon yoqqa.

VI

Bordi-yu, arqon soldi
U zim-ziyo chuqurdan
Qabrday qo'rqinch yerdan
Oygulni tortib oldi.
Butun atrof qop-qora

Shunday mudhish tun aro
Oygul bilan qul Tarlon
Bo'ldilar yo'lga ravon.
Ikkovi ham jim edi.
Axiyri Tarlon dedi:
«Qizim, seni zolim xon
O'ldirajak beomon.
Men seni qutqarmoqqa
Olib keldim bu yoqqa.
Faqat ne ham qilardim.
Nima qila bilardim?
Men ham qulman qanotim
Senikiday qirqilgan.
Menga ham o'sha zolim
Qilar ishini qilgan.
Shuning uchun o'ch olib
Bu ishini buzaman.
Seni sandiqqa solib
Daryoga oqizaman.
Agar o'lmasang, birov
Suv bo'yida qilib ov
Senga duch kelib qolur
Suvdan chiqarib olur.
Bir kuningni ko'rarsan.
O'ynab-kulib yurarsan!»
Azob ichra yonib jon
Qora kunda qul Tarlon
Qizga qayg'udosh keldi,
G'amiga yo'ldosh keldi.
Qoni qochib yuzidan
Qizning qora ko'zidan
Yomg'ir kabi yosh keldi.
Sekin tushdi sandiqqa
Sandiq ham tiqqa-tiqqa

Bulib Oygulni oldi –
Xipcha beli buraldi.
Tarlon yana non soldi
Non demaki, jon soldi.
Atrofga ko'z tashladi
Sandiqni daryo tomon
So'ngra sudray boshladi.
Uyquda edi har yon
Suvga tashladi uni.
Oygul ham oqib ketdi
Va qulning yuragini
O't bo'lib yoqib ketdi.
Bir chaqmoq chaqib ketdi.

VII

Uyqudan uyg'onib xon
Oygulni so'ramadi.
Zindonga tashlangan jon
Ne bo'ldi ham demadi.
Ichdan sevinib Tarlon
Yurarkan u yon bu yon
Hech narsadan bexabar
Ko'zi ko'r, qulog'i kar
Bo'lib ko'rinar edi,
Tinmay urinar edi.
Tinchlik edi saroyda
Qiz bo'lsa katta soyda
Suv yuzida betinim
Oqib borar edi jim.
Oygul shu holda uch oy
Muttasil oqib bordi.
Qancha dara, qancha soy.
Uni kuzatib qoldi.
Lekin hech kim tutmadi.

Hech bir savdo o'tmadi.
Va faqat tugab noni
Picha qiynaldi joni.
O'rtanib alamidan.
Shu holda ketib bordi.
Axiyri Jarjon degan
Bir yurtga yetib bordi.

VIII

Jarjonning dalasida
Daryoning yoqasida
Bir chol o'tin terardi
Doim shunday yurardi.
U bir kun juda hordi
Ozgina tin olgali
Biroz erkin qolgali
Daryo labiga bordi.
Va shu chog'da qari chol
Bir narsa ko'rib qoldi.
Hovliqib bo'ldi xushhol
Qaqqayib turib qoldi.
U yo'q edi o'zida:
Bir sandiq, suv yuzida
Lopillab kelar edi
To'lqinda yelar edi.
Olmayin ikki ko'zin
Yechina solib darhol
Sandiq ketidan o'zin
Daryoga tashladi chol.
Birpasda tutib oldi.
Qirg'oq sari chiqardi.
Sandiqni ochmoq uchun
Sarf etdi butun kuchin.
Sira ocha olmadi

Toqati hech qolmadi.
Eng so'ngra o'roq soldi
Teshdi-yu hayron qoldi:
Eski sandiq ichida
Bir qiz ko'rinar edi.
Unda qiynalib juda
Hadeb urinar edi.
Soddaning tili qotdi,
U o'zini yo'qotdi.
Og'ir bir o'yga botdi:
«Ehtimolki, bu qiz bir
Savdogarning qizidir.
Ehtimolki, bir suqsur
Bir parining o'zidir.
Cho'kib balki kemasi
Bu qiz ketgandir oqib
Daryo bo'ylab uloqib,
Ehtimol, bir onasi
Qolgandir bag'rin yoqib.
So'ylasang-chi, hoy odam,
Nega hech olmaysan dam?»
Deya chol qizga aytdi.
Oyguldan javob qaytdi:
«Agar sandiqni yorsang
Omon-eson chiqarsang
Sening qizing bo'lurman
Juda ham boy qilurman».
Tashvishga solib bu hol
Juda hayron qoldi chol
Lekin hech ishonmadi.
Ko'ngli gapga qonmadi.
«El oldida ochay, – deb, –
Yomon bo'lsa qochay», – deb
Sandiqni ko'ngli sodda

Bozorga olib ketdi.
Kun bo'yi tergan hamma
O'tini qolib ketdi.

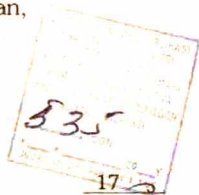
IX

Bozorda qari cholni
O'g'ri deya tutdilar.
Ura-sura sho'rlikni
Podsho sari eltdilar.
Podsho ham g'azab bilan
«Bu nima» deb so'radi
Soqchilar bir gap bilan
Atrofini o'radi.
Cholning tili tutildi
Qo'rqdi, o'pkasi to'ldi.
Sekin: «bilmayman» dedi,
Bo'zday oqargan edi.
So'ng podsho qilichini
Yalangochlab bir soldi.
Bechora cholning tani
Shu on bekalla qoldi.
Qo'shinlar pitirlashib
Sandiqni tez ochdilar
Jonli bir narsa ko'rib
Tura-tura qochdilar.
Sandiqdan bir jonivor
Qomatini ko'tardi
Chinordayin bo'yi bor
Odamga o'xshar edi...

X

Oygul turishi bilan
Saroy charaqlab ketdi
Hamma yoq bo'lib ravshan
Uylar yaraqlab ketdi.

Oy deganda yuzi bor
Kun deganda ko'zi bor
Bir go'zal qiz qarshida
Bebaho edi juda.
Qaldirgoch qoshlaridan
Tunib qarashlaridan
Hayot sochilar edi
Gullar ochilar edi.
Podshoning aqli shoshdi
O'q ichida tutashdi.
Har tomonga yugurdi,
Dam o'tirdi, dam turdi.
Bunday go'zal yulduzni
Bunchalik barno qizni
Aslo ko'rmagan edi
Ishrat surmagan edi.
U chandon yaqin kelib
Yeb qo'yguday tikilib:
«Sen menga tekkin» dedi.
Qiz undan jirkanardi
Ichi o'tda yonardi.
Podshodan qilardi or
O'zini sezardi xor.
Ishlatib u bir hiyla
Topib qulay vasila
Ketmakka qildi qaror:
«Mayli, tegayin senga
Buning uchun sen menga
Qirq kun muhlat bergaysan,
Ozgina tin bergaysan.
Juda ham holdan ozdim
Sandiqda o'layozdim!»
Podsho sira ko'nmadi
Qiz degani unyadi.

Axiyri qiz uch kunga
Qo'y deb yolvordi unga.
Hamon bo'lmadi rozi:
«Barcha tosh-u tarozi
Bir kunga chiday olur
O'ynab g'aming tarqalur.
So'ngra to'yni qilurmiz
Er-u xotin bo'larmiz.
Qiz go'yo ko'ngan kabi
Podshoga indamadi.
Podsho ham qizga endi
Hech bir narsa demadi.
Qo'shilib qirq qizlarga
Oygul tashqari chiqdi
Ko'zi tinib bo'zlarga
Sho'rlikni qayg'u yiqdi.
Ichidan yona-yona
Cho'milmoqni bahona
Qilib, Oygul qizlarni
Daryoga olib bordi.
Qirq qizlar birin-birin
Yechina boshlar ekan.
Aytib bir-birin sirin
Pichinglar tashlar ekan.
Yuzi gul, sochi sunbul –
Bizning qayg'uli Oygul
Biroz o'ylab turdi-da,
Ko'zini chirt yumdi-da,
O'zini suvga otdi,
Shu ondayoq u botdi.
Oygulni Jayxun baliq
Oldi-yu yutib ketdi.
Tomog'idan qilchalik
Op-oson o'tib ketdi.

Qirq qizlar sarosima –
Chuvillashib qoldilar:
«Nima gap, nima, nima»
Deya shovqin soldilar.
Hammalari noiloj
Ba'zilari yalang'och
Saroyga yugurdilar
Va podshoga bildirib
Dirillashib turdilar.
Podsho ham chapak urib
Daryoga chopib bordi
Zir yugurib axtardi.
Lekin unda kimsa yo'q.
Daryo ham silliq-silliq
Har kungiday betinim
Oqib borar edi jim.
Podsho endi xo'p nolon
Nima uchun bir kunga
Muhlat berdim deb unga...
O'lgudayin pushaymon.
Ichini it timadi.
Ziyoda bo'lib dardi,
Yer va ko'kni u yanib,
O'z o'tiga o'rtanib,
Yurib qizni axtardi.

XI

Go'zal yurt Susambilda
Bir podachi bor edi,
U mashhur edi elda,
Nomi Baxtiyor edi,
Go'zal edi va chinor
Qomatiga edi zor.
Ko'kraklari butun bir

Oftobni yashirardi.
Tanlarida bir umr
O't lovillab turardi.
Qilichday o'tkir edi,
Rustam kabi zo'r edi,
Ammo elda xor edi,
Kambag'al nochor edi,
U doim boqib poda
Yurar edi sahroda.
Cho'llarda yashar edi,
Qirlardan oshar edi.
Qalbida ming turli dog',
Ko'z yoshi bulog'-bulog'
Suv yoqalab borarkan,
Har tomonga qararkan
Baliq ovlab daryoda
Yurganlarga yo'liqdi.
Shu choqda uning sodda
Ko'ngli biroz to'liqdi.
«Jinday non bormi?» dedi.
Baliqchi tanti edi:
«Yo'qdir berar nonimiz,
Lekin kuyar jonimiz.
– Mayli, shu safar to'rga
Chiqqanin ol o'zingga.
Uzun umring bor bo'lsin
Bola, baxting yor bo'lsin».
Rozi bo'ldi Baxtiyor.
Va toleyinga shu bor
Jayxun ilinib qoldi,
Ulkan baliqni oldi.
Ikki ho'kizga ortib
Oldindan o'zi tortib
Uyga tomon yo'l soldi.

Hovliqib tolib keldi
Uyiga olib keldi.

XII

– Ota, dedi u, darhol
Hozir bo'ldi qari chol.
Va ota-bola ikkov
Baliqqa soldilar dov.
Otasi pichoq oldi
O'g'li oybolta soldi.
Baliq qornin yorganda
Pichoq belga borganda
Chol birdan cho'chib qochdi.
Baxtiyor g'azab sochdi.
Baliq qornida shu on
Tebranib u yon bu yon
Oygul ko'zini ochdi
Va Baxtiyorni ko'rdi
Boshiga qon yugurdi.
Qora ko'zlari yonib
Bir muhabbat uyg'onib.
Qalbi jizillab qoldi
Qizardi, begap qoldi.
Tanasini qurshab o't
Qip-qizil, misli yoqut
Titraguvchi lab qoldi.
Hayronlikda ko'p zamon
Jim qoldilar uchovlon.
Oxirida qiz turib
Ularga ta'zim qildi
Cholga qarab egildi.
Ular yaqin keldilar
Kim ekanin bildilar.
Oygul: «Non bormi?» dedi

Podachi tanti edi:
«Nonimiz yo'qdir bilsang
Ozgina sabr qilsang
Baliqni pishirmiz
Birgalashib yeyarmiz».
Oygul unga, xo'p, dedi.
Cholga gapi ko'p edi:
«Ota, qabul qilsangiz
O'g'lingizga tegayin.
Siz har narsa desangiz
Men bo'ynimni egayin».
Chol dovdirab hangu-mang
Javobiga qoldi tang:
«Qizim, bizda hech pul yo'q.
Mol-u dunyo butkul yo'q.
Qandayin to'y qilamiz?
Sepam nima bilamiz?»
«Men dunyo so'ramayman
Boy odamga bormayman.
Siz xohlasangiz agar
Boshingizga to'kay zar»...
Chol rozi bo'lgan kabi
Hech bir narsa demadi.
Baxtiyorning yuragi
Gupillab urar edi.
Bu ajib uchrashuvdan
Barcha xursand edilar.
Jayxunni qaynoq suvdan
Olib birga yedilar.

XIII

Kech ham kirdi. Dala, cho'l
Tumanga botdi butkul
Chol darrov cho'kib yotdi.

Baxtiyor bilan Oygul
Suhbatida tong otdi.
Qullarning isyonidan.
O'lganlarning qonidan
Otasi solgan firoq
Bag'rini yoqqanini.
So'zlab chiqdi u uzoq
Sandiqda oqqanini.
So'zladi zolim xondan
Ertak aytdi Jarjondan.
Baliqqa yutilganin
To'rlarga tutilganin
Mol-u dunyoni demay
Podsholarni xohlamay,
Podachini deganin.
Uzoq eldan kelganin
So'zlab o'ltirdi Oygul
Ochilib misoli gul
Shodligidan Baxtiyor.
Qarardi takror-takror.

XIV

Oygul daryoda baliq
Qornida yotganida.
Ikki katta halqalik
Gavhar topuvdi unda.
Qadrini bilgan edi.
Ehtiyot qilgan edi.
Tongda u yo'qlab cholni
Arz etdi ushbu holni.
Chol o'zini unutdi
Oygul gavharni tutdi:
«Mana buning birini
Bozorda sotib keling

Bilib uning sirini
Oltinga botib keling». U bozorga jo'nadi.
Yursa yo'li unadi.
Chol ushlagancha gavhar
Bozorda yurar ekan
Xaridor so'rar ekan,
Bitta katta savdogar
Xabardor bo'lib qoldi
Cholga yopishib oldi,
Gavharga changal soldi.
Bir sandiq oltin berib
Cholni jo'natib qoldi.
U ham tezgina erib
Susambilga yo'l oldi.
Lekin usta savdogar
Deyar edi har safar:
«Baxtim yor bo'lib agar
Yana bitta shunaqa
Topolsa edim halqa
Yetti iqlimning boji
Boji bilan xiroji
Qimmatiga sotardim.
Bir umr yeb yotardim».
Shuning uchun ko'p xijil
Kezar edi elma-el.

XV

Yana kunlardan bir kun
Oygul cholni chaqirdi
Tag'in bir halqa berdi.
Chol o'zida yo'q butun
Bozor tomon yugurdi.
Duch kelib u savdogar

Yana so'radi gavhar.
Chol «bor» dedi, U bu bor
Edi jazman xaridor.
Cholni qo'ymay holiga
Olib chiqib hovliga.
Ikki sandiq oltinni
Naqd berib oldi uni.
Oltinni otga ortib
O'zi kuchanib tortib
Susambilga boshladi
Devday qadam tashladi.
Oltinlarning barini
To'plab yosh-u qarini
Chaqirib go'zal Oygul
Yashnab misoli bir gul
Baxtiyori yonida
Otash yonib qonida
Kattakon kengash ochdi
Lablaridan dur sochdi.
Susambil tarixidan
Ezilganlar holidan
Podsholarning zulmidan
Xo'jalarning molidan
So'zladi juda uzoq.
Oxiri dedi: «Biroq
Bu hol uzoqqa ketmas
Orzular beiz bitmas.
Susambilda biz yangi
Bir dunyo qurmoqchimiz.
Har kambag'al ko'makchi
Bo'lsin sodiq soqchimiz.
Bunday bir yurtni faqat
Ezilganlar qururlar.
So'ng ular qavat-qavat

Bilib uning sirini
Oltinga botib keling». U bozorga jo'nadi.
Yursa yo'li unadi.
Chol ushlagan cha gavhar
Bozorda yurar ekan
Xaridor so'rar ekan,
Bitta katta savdogar
Xabardor bo'lib qoldi
Cholga yopishib oldi,
Gavharga changal soldi.
Bir sandiq oltin berib
Cholni jo'natib qoldi.
U ham tezgina erib
Susambilga yo'l oldi.
Lekin usta savdogar
Deyar edi har safar:
«Baxtim yor bo'lib agar
Yana bitta shunaqa
Topolsa edim halqa
Yetti iqlimning boji
Boji bilan xiroji
Qimmatiga sotardim.
Bir umr yeb yotardim».
Shuning uchun ko'p xijil
Kezar edi elma-el.

XV

Yana kunlardan bir kun
Oygul cholni chaqirdi
Tag'in bir halqa berdi.
Chol o'zida yo'q butun
Bozor tomon yugurdi.
Duch kelib u savdogar